

Gevlamde grasmot.

Nachtvlinders in het Noordhollands Duinreservaat (2)

In het eerste deel van dit artikel beschreven wij hoe soortenrijk het Noordhollands Duinreservaat (verder afgekort met NHD) is en hebben wij enkele bijzonderheden van de duinbossen de revue laten passeren. Wij nemen u in dit tweede deel mee richting de zee, daar waar het open duin te vinden is.

Een vroeg in het jaar vliegende spanner is de ligusterblokspanner (*Trichopteryx polycommata*). Deze spanner heeft als voedselplant wilde liguster die vooral in het kalkrijke deel van het NHD voorkomt. De soort is zeer zeldzaam in Nederland en komt vrijwel uitsluitend voor in de duinen. Toch wordt hij ieder jaar wel waargenomen en soms in behoorlijke aantallen. Vooral in het open duingebied waar de voedselplant groeit kun je deze vlinder op zijn waardplant aantreffen. De mannetjes komen goed op licht, maar zwerven meestal niet ver van hun voedselplant vandaan. In 2014 had de soort een topjaar met soms enkele tientallen op licht. Buiten het NHD zijn er meerdere waarnemingen bekend uit het Nationaal Park Zuid-Kennemerland, waar ook veel wilde liguster voorkomt. Van buiten deze twee grote duingebieden zijn er vrijwel geen waarnemingen. Een echte Noord-Hollandse duinbewoner dus.

Macrovlinders

Daar waar de oude zeedorpen invloed hadden op de vegetatie van het aangrenzend duingebied groeit nog steeds nachtsilene. Dit is de voornaamste waardplant van de **witvlek-silene-uil** (*Hadena albimacula*). De rups leeft van de zaden van deze silenesoort en stapt soms ook over naar de zaden van de eveneens aan het zeedorpenlandschap verbonden oorsilene. Op oorsilene zat de nog zeldzamere oorsilene-uil (*Hadena irregularis*). Zat, want we hebben hem na 1995 niet meer kunnen waarnemen, ook niet door gericht te zoeken. De witvlek-silene-uil komt tegenwoordig nog maar in twee bolwerkjes voor. De ene is rond IJmuiden en Wijk aan Zee gepositioneerd, de andere rond Egmond aan Zee en Bergen aan Zee. Waarom de soort niet meer rond de zeedorpen van Zuid-Holland voorkomt, waar de waardplant nog wel aanwezig is, is onduidelijk. Rond Egmond aan Zee vliegt de soort nog redelijk goed en kan zelfs in de tuin onder de vuurtoren op licht aanwezig zijn. Samen met de waarneming uit Egmond-Binnen geeft het aan dat de witvlek-silene-uil

wel in staat is tot enigszins rondzwerven.

De **lichte daguil** (*Heliothis virescens*) is met recht een echte duinbewoner te noemen. Vooral in het zeedorpenlandschap en vlak achter de zeereep is deze soort zowel overdag als 's nachts te vinden. Op zonnige en warme dagen vliegt hij van bloem tot bloem en doet dan vaak aan zijn familielid de zeer algemene gammauil denken. De soort komt ook op licht en is dan vooral aangetroffen bij Wijk aan Zee en rondom Egmond aan Zee. De rupsen zijn gevonden op kruipend stalkruid en op de bloemen van wilde peen. Deze planten zijn hier veelvuldig te vinden. Buiten het NHD wordt deze uil ook vrijwel uitsluitend langs de kust waargenomen.

Het **purperuiltje** (*Phytometra viridaria*) behoort ook tot de spinneruilen en is ook een typische bewoner van het open duin. De soort is niet zo zeer beperkt tot het NHD, want de soort komt ook in de duinen van Zuid-Holland en de Waddeneilanden voor en zelfs op enkele plekken in het binnenland. In het NHD zitten wel de grootste aantallen van Nederland en het is daarmee een belangrijk gebied voor het purperuiltje. Dit komt mede omdat een van de waardplanten, gewoon vleugeltjesbloem, zo veel in het open duin van het NHD te vinden is. Blijkbaar groeit de plant ook nog eens qua microklimaat gunstig voor de onopvallende groene rups.

Je kunt het purperuiltje overdag tegenkomen, want de soort is ook dagactief. De vlinder fladdert voor je voeten op en lijkt dan een beetje op een spannertje. Gelukkig gaat de vlinder meestal snel weer zitten en is dan niet moeilijk terug te vinden. Ook tref je de soort wel eens nectar drinkend op tijd of andere bloeiende planten aan. Het open duin moet niet al te kaal zijn; de duingraslanden zijn de beste plekken om de soort te ontmoeten.

Micro's

De **gevlamde grasmot** (*Cynaeda dentalis*) behoort tot de grasmotten. Deze zeer fraai getekende grasmot is een echte duinbewoner en wordt voornamelijk in

Tekst:

Luc Knijnsberg
John van Roosmalen
en Arnold Wijker

Luc Knijnsberg

Witvlek-silene-uil.

het NHD gevonden. Buiten het duin wordt hij vrijwel niet waargenomen. Deze soort wordt zowel overdag als in de nacht op licht gezien. De naam zou doen vermoeden dat de gevlamde grasmot op grassen leeft, maar niets is minder waar. De rupsen leven in de rozetbladeren van slangenkruid. Meestal aan het uiteinde van deze bladeren, maar soms ook aan het begin van het blad spint de rups dit blad bijeen en leeft hier veilig om vooral 's nachts van de bladeren te eten. Slangenkruid komt algemeen voor in de duinen, vooral op verstoorde plaatsen waar deze twejarige pionier snel opduikt. Doordat de mens steeds in de duinen bezig is met graven, plaggen en andere grondwerkzaamheden zal zowel de waardplant als de gevlamde grasmot het niet moeilijk hebben.

Een groot aantal soorten vlinders uit het genus *Acleris* (familie bladrollers) lijkt het de afgelopen jaren bijzonder goed te doen, met name een aantal soorten die als vlinder overwinteren. De **rozenboogbladroller** (*Acleris permutana*) is een soort die het de laatste jaren goed doet. De vlinder wordt vooral in de nazomer en het najaar waargenomen. Het is ons niet bekend of hij ook als vlinder overwintert; op waarneming.nl zijn geen voorjaarswaarnemingen bekend. Na een lange afwezigheid (tussen 1995 en 2011 zijn niet tot nauwelijks waarnemingen bekend) werd de soort op 29 september 2011 herontdekt door

Luc Knijnsberg nabij Egmond aan Zee. In de jaren daarna duikt hij op meer plaatsen op langs de Noord-Hollandse kust, van Zuid-Kennemerland tot op Texel in 2015 en ook een enkele (kust)waarneming in Zuid-Holland. De grootste concentratie aan waarnemingen, alhoewel nog immer sporadisch, vinden we in het NHD. De voornaamste, zo niet enige waardplant voor deze soort is duinroosje. De meeste vlinders worden gevonden in het open duin op korte afstand van de zee. Duinroosje komt hier van oudsher voor en het is dan ook onwaarschijnlijk dat de lange afwezigheid van de vlinder te wijten is aan het voorkomen van de waardplant. Het is waarschijnlijker dat hier een waarnemerseffect speelt.

Daar waar in het voorjaar de kale duinen paars kleuren van het duinviooltje komt de **duinviooltjesmot** (*Panacalia nodesella*) voor. Het gebied moet wel een echt 'grijs duingebied' zijn: schraal open duin met een rijke korstmosvegetatie, die de kleur aan deze stukken duin geeft. Helaas is door de stikstofdepositie vanuit de lucht veel van dit soort duingebied verloren gegaan. De grassen kregen de overhand. Gelukkig zijn er her en der nog grijze duinen te vinden en maak je dus kans op de duinviooltjesmot. De vlinder is behoorlijk klein, 6 tot 8 mm, maar als je hem dan vindt, sta je wel oog in oog met een juweeltje.

Zelf kijken

Wij hopen u met deze twee delen een beeld te hebben gegeven van de bijzondere vlinderfauna van het Noordhollands Duinreservaat. Nog mooier is het wanneer u zelf op een van de wandelingen door dit reservaat kunt genieten van alles wat daar vliegt en kruipt!

Bronnen:

- vlindernet.nl
- waarneming.nl
- microlepidoptera.nl
- lepiforum.de
- www.vlaamsbrabant.be/wonen-milieu/milieu-en-natuur/natuur/koesterburen/leefgebieden-en-soorten/soorten/index.jsp

Luc Knijnsberg

Lichte daguil.

Luc Knijnsberg

Purperuiltje.